

Safiye'nin Savaşı

1. Baskı - Beyaz Balina Yayınları, 2024

SAFİYE’NİN SAVAŞI

Hiba Noor Khan

Özgün adı: Safiyyah’s War

ISBN: 978-605-188-774-6

© Hiba Noor Khan, 2023

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Andersen Press Ltd’den alınmış olup
Beyaz Balina Yayınları’na aittir.

Yayın yönetmeni: Bülent Oktay

Editör: Nurten Hatırnaz

Çeviren: Sena Dalgıç

Son okuma: Arzu Alan Savıcı

Grafik tasarım: Erbil Kargı

Kapak tasarım: Kaja Kajfež

Baskı ve Cilt: **Unifset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.**

Yakuplu Mah. 194. Sok. No:1/159 3. Matbaacılar Sitesi

Beylikdüzü / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 72541

Beyaz Balina Yayın Sanat Dağıtım Paz. San. ve Tic. Ltd. Şirketi

Ömerli Mah. Harmantepe Cad. No: 17 K: 4

Arnavutköy / İstanbul

Tel: 0212 544 41 41 - 544 66 68 - 544 66 69

Faks: 0212 544 66 70

info@beyazbalina.com.tr

Yayınevi Sertifika No: 49238

Safiye'nin Savaşı

HIBA NOOR KHAN

Çeviren: Sena Dalgıç

Si Kaddour Benghabrit ve her Şeye rağmen aydınlığın
yolunu takip eden tüm isimsiz kahramanlar, savařın
karanlığından etkilenen tüm çocuklar için.
Bu son olsun.

SAFİYE’NİN SAVAŞI’NA ÖVGÜLER

Yürekleri ağızlara getiren gerçek olaylara dayalı bir
hoşgörü ve cesaret öyküsü.

KIRAN MILLWOOD HARGRAVE

Elinizden bırakamayacağınız bir hikâye ve göz ardı
edilmiş bir tarih. Tanıdığım herkese bu kitabı
okumanız GEREK demek istiyorum!

LINDA SUE PARK

Çok uzun bir süre etkisinde
kalacağım, hassasiyetle
yazılmış, harika bir hikâye.

A. M. HOWELL

En karanlık zamanlarda sergilenen
cesarete ve dirence dair güçlü ve
ilham veren bir hikâye.

ANNA FARGHER

Safiye’nin Savaşı hem kalbimi kırdı hem de bana büyük bir ümit verdi.
Unutulmaz karakterleri ve mükemmel anlatımıyla sıra dışı bir kitap.

A. F. STEADMAN

Çok güzel yazılmış, şefkat ve ümit dolu. *Safiye’nin Savaşı* tarihin
fazla duyulmamış bir bölümüne ışık tutan, çok gerekli bir 2. Dünya
Savaşı hikâyesi. İyi ki var dediğim çok özel ve içten bir kitap.

A. M. DASSU

Bu kitap özündeki iyilik ve
empati ile öne çıkıyor.

NIZRANA FAROOK

Hakikat, ışık ve umutla dolu,
olağanüstü bir cesaret öyküsü.

KATYA BALEN

1

Sadece ibadethanelerde ve kütüphanelerde fısıldayarak konuşmanız gerekir çünkü her ikisi de farklı şekillerde kutsal sayılır. Safiye öğleden sonralarını burada, kütüphanenin tozlu sessizliğinde, atlasları, haritaları ve seyahatnameleri inceleyerek geçirirdi. Nazık kütüphaneci Madam Odette ona hiçbir zaman gereksiz sorular sormazdı çünkü Safiye'nin neden geldiğini iyi bilirdi. Belki de Madam Odette'in orada çalışmasının sebebi de aynıydı: Sayfaların insana vadettikleri ve ışıltıyor gibi görünen o sessizlik...

Madam Odette, Safiye'yi koyu kahverengi duvarları olan o yankılı koridorda ayakkabılarının topuk sesiyle Dünya bölümüne kadar götürürdü. Pileli etekler ve rengârenk hırkalar giyerdi. Safiye'nin en sevdiği ise, üzerine bir avuç dolusu konfeti serpilmiş gibi her yerinde minik renkli işlemeleri olan siyah, yün hırkasıydı.

Safiye dünyanın neresini keşfetmek istediğini seçer, Madam Odette de gerekli haritaları çıkarır ve deri kaplı masanın üzerine faydalanabileceği kitapları yığardı. Uzak yerlerin isimleri Safiye'yi büyülerdi. Özellikle bazı yerler o eski haritaların

kahverengi sayfalarından ona seslenirdi sanki: Kudüs, Manila, Harare onu kutsal, sessiz kütüphanelerin fısıltısıyla çağırırdı. Safiye, şehirlerin, kasabaların, adaların ve göllerin isimlerini bir sır gibi fısıldar, dünyaya karşı bir susuzluk hissederdi.

Herkes istediği zaman bu odalara giremezdi, izin ve özel bir geçiş kartı gerekirdi ama Madam Odette, Safiye için bir istisna yapmıştı. İki yıl önce Safiye'nin babası onu kütüphaneye ilk getirdiğinde, Safiye dolaşmaya çıkmış ve Madam Odette'i masasının arkasında oturmuş, çilekli bir şeker yerken bulmuştu.

“Rahatsız ettiğim için özür dilerim, Madam. Bana bir Cezayir haritası gösterebilir misiniz lütfen? Büyükanнем bana bir tane gösterdi ama Tunus tarafı yırtık. Annaba, El Bouni, Souk Ahras ve Tebessa'nın sağındaki her şey gitmiş ama ben El Kala bölgesini düzgün bir şekilde görmeyi çok istiyorum.”

Madam Odette şekerini yemeyi bırakmış ve merakla bu tuhaf çocuğa bakmıştı. Küçük kız gergin bir şekilde ellerini ovuşturuyordu ve kalın bukleleri örgülerinden dışarı fırlamıştı. Yumuşak ama hızlı konuşuyordu ve Madam Odette onun gözlerinde bir kıvılcım görmüştü. Çocuklar kütüphanenin bu bölümüne nadi-ren gelirlerdi ve geldiklerinde de asla böyle sorular sormazlardı.

“Elbette. Okul projesi için mi?”

“Hayır, ben bir kâşif olacağım. Büyükanнем Tilimsanlı ve ben oradan Oran ve Şelf boyunca Cezayir'e kadar uzanan kısmı gayet iyi biliyorum, ancak haritanın tamamına sahip olmadan doğru yönünde ilerleyemem tabii ki.”

Madam Odette şaşırmış ve oldukça etkilenmiş bir ifadeyle kendi kendine kıkırdadı ve Safiye’ye onu takip etmesini söyledi. Babası yarım saat sonra onu bulduğunda Safiye’nin önünde altı farklı harita vardı ve Safiye keyifle çilekli bir şeker yiyordu. Madam Odette, Safiye’nin ilgisine hayret etti. Kıtaların şekilleri ve çizgileri beyninin kıvrımlarıyla birleşmişti sanki. O zamandan beri Safiye’nin kütüphanede istediği her şeye erişmesine izin veriyor ve ona her zaman çilekli şeker tedarik ediyordu.

O gün Safiye pudra pembesi şeker toplarından birini dalgın dalgın ağzına attı. Parmağını okyanusta hafifçe gezdirirken kollarındaki tüyleri diken diken oldu. Safiye, kütüphanecinin bu kitabı tutabilmesi için ona verdiği özel beyaz eldivenleri giydi. Sayfaları narin bir kumaşı andırıyordu, kitabın kapağı yerinden oynasa hepsi uçup gidecekti sanki. Parmağı Brezilya’nın Amazonas eyaletindeki Manaus şehrine ulaştığında nabızı iyice hızlandı.

Amazon’un coşkuyla çarpan kalbini, milyonlarca ağustos böceğinden, ciyaklayan papağanlardan ve bağrıışan maymunlardan oluşan bir orkestrayı neredeyse duyabiliyordu. Müziklerin en güzeli odayı dolduruyor, sadece köşedeki ayaklı duvar saatinin tik taklarıyla kesiliyordu.

Ama zaman dolmuştu! Safiye birden on dakika önce evde olması gerektiğini hatırladı ve panikle ayağa fırladı. Atlası ve yaldızlı sayfaları olan kitabı kapattı, haritaları dikkatlice rulo

hâline getirdi ve eve dönüş yolculuğu için bir şeker alarak kütüphaneden çıktı.

Safiye, sırtında okul çantasıyla tanıdık sokaklarda son sürat koşuyordu. Annesi ona her gün zamanında evde olmasını söyleyip duruyordu ama Safiye o hafta ikinci kez eve geç gidiyordu. Sokaklarda ve ara yollarda dolaşırken, güneş gözlüğü ve büyük şapkalar takan –şapkaları o kadar büyüktü ki âdetâ şapkalar onları takmış gibi görünüyordu– iki kadından kaçmak için yön değiştirdi. Kafelerin önünde sohbet eden, makaron yiyen ve kahvelerini yudumlayan insanlardan, tombul domateslerle ve yüzlerce çeşit peynirle dolu dükkân arabalarından kaçtı.

Safiye'nin tek istediği eve gidip *Setti* 'ye* Güney Amerika hakkında keşfettiği her şeyi anlatmaktı ama annesinin kaçınılmaz azarının korkusu bir karabulut gibi üzerinde belirmişti. Annesi her zaman bu kadar katı değildi, bu durum geçen yıl sonbaharda savaş ilan edildiğinde başlamıştı. Askerler şehrin etrafına bomba sığınakları yapmış ve ailelere gaz maskeleri dağıtmıştı. Safiye annesinin bunu endişelendiği için yaptığını biliyordu ama o zamandan beri ne bir bomba ne de başka bir tehlike vardı, bu yüzden de Safiye annesinin artık rahatlamasını istiyordu. Zarif, pembe çiçeklerle dolu bir manolya ağacının alçak dallarının altından geçerken eğildi, nefes nefese kalmış ve terlemişti.

Safiye yaşadığı 5. bölgeye varmak üzereyken biraz soluklanmak için durup bir elektrik direğine yaslandı. Gürültü yapan

* Arapçada büyükanne anlamına gelir. (Ç. N.)

ve dumanlar çıkaran arabaların arasında, yolun diğer tarafındaki dükkânların önünde duran bir adamı fark etti. Adam siyah bir takım elbise giymişti ve kafasında hiç saç yoktu. Sessizce ağlıyordu. Adamın elini tutan, Safiye’nin küçük kız kardeşinden çok da büyük olmayan çocuk, endişeyle adama bakıyordu. Safiye daha önce yetişkin bir adamın sokakta böyle ağladığını hiç görmemiş ve yanındaki oğlan çocuğu için üzülmüştü. Bu manzara onu çok huzursuz etti, tepesindeki güneşe rağmen havada bir ürperti hissetti.

Safiye tekrar koşmaya başladı, omzunun üzerinden onlara bakarken neredeyse bir bisiklete çarpıyordu. Onları eve götürebilmeyi diledi, Setti sorun her neyse nasıl çözüleceğini kesinlikle bilirdi. Her zaman bilmişti. Adam ıslak yanaklarını bir mendille silerken Safiye köşeyi döndü.

2

Caminin yeşil çatısı ve beyaz duvarları görüldüğünde Safiye yine neden geç kaldığına dair bahaneler düşünmeye başladı. Kapılardan hızla geçip avluya girdi ve annesiyle yüzleşmeden önce Setti'yi görünce rahatladı. Büyükannesi omuzlarına bisküvi renginde ipek bir şal sarmış, çinili çeşmenin yanında oturuyordu. Safiye kendini bildi bileli tanıdığı sakin avluya adımını atar atmaz kendini daha güvende hissetti. Paris sokaklarının telaşı ve dumanı yerini hafifçe damlayan suyun sesine ve Safiye'nin parlayan beyaz fayanslar üzerindeki ayak seslerine bıraktı.

Safiye büyükannesinin yanına otururken onun yasemin, misk ve balla karışık kokusunu derin derin içine çekti. Buruşuk parmaklarıyla aşınmış ahşap tespihi çekerken gözleri kapanmış olan bu yaşlı kadını rahatsız etmemesi gerektiğini biliyordu. Dua ederken hafifçe bir o yana bir bu yana sallanıyor, gölgesi çeşmeyi çevreleyen renkli, karmaşık desenli mozaik karoların üzerinde hareket ediyordu.

Safiye, Setti'nin önce ellerine sonra da yuvarlak yüzündeki yumuşak ve buruşmuş deriye baktı. Yaşlılıktan alınma ve göz-

lerinin köşelerine kazınmış kırıksıklıklar Safiye’ye bir haritada-ki çizgiler gibi görünüyordu, Setti’nin hayatı boyunca çıktığı yolculuklar ve yollar teninde belirmişti sanki. Safiye’nin anesi hep Setti’nin bir zamanlar çok güzel olduğunu söylerdi ama Safiye’ye göre büyükannesi hâlâ tanıdığı en güzel insandı. Setti’nin dualarının fısıltıları çeşmenin şırıltısına karışırken Safiye de gözlerini kapattı ve sanki oracıkta uzanıp uyuyabilirmiş gibi bir yorgunluk hissetti.

“Safiye, canım, iyi misin? Yine geç kaldın, biliyorsun değil mi? Allah’ım, şu pembe yanaklarına bak. Gel, saç örgülerini düzelteyim, hepsi bozulmuş! Nerelerdeydin?”

Safiye gidip büyükannesinin önüne oturdu ve saçlarını düzeltmesine izin verdi.

“Okuldan sonra kütüphaneye gittim, daha yeni başlamıştım ki bir de baktım saat dört olmuş! Umarım annem bana çok kızmaz...”

Setti şefkatle güldü. “Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum tatlım, zaman bazen hırsıza benzer. Aldığın her nefesin bir inciden daha değerli olduğunu unutmamalısın. Eğer onları akıllıca kullanırsan zamanın hileleri için endişelenmene gerek kalmaz.”

“Haritaları öğrenmek nefesimi akıllıca kullanmak mıdır?”

“Öyle diyebilirim, evet. Gerçi bu, o bilgilerle ne yapmak istediğine bağlı.”

“Dünyayı gezmek tabii ki Setti!”

Setti ikinci örgüsünün de sonuna geldi ve Safiye’yi tekrar ona bakması için çevirdi. “Çok akıllıca bir plan ama sadece beni de yanına alırsan!”

Safiye’ye göz kırptı, buruk gülümsemesi neredeyse yüzünü çerçeveleyen beyaz başörtüsüne ulaşıyor, gözlerinin yanındaki olukları derinleştiriyordu.

“Bir gün gelecek, sana verileni şu ya da bu şekilde kullanma seçeneğine sahip olacaksın.”

Setti ciddileşti, neredeyse sertleşti. “O zaman geldiğinde cesareti ve iyiliği seç, canım. Haritalar pek çok insanı korkunç bir karanlığa sürükledi, Fransızların Cezayir’de halkımıza yaptıklarına bir bak. Seni ışığa götürmediği sürece hiçbir haritanın bir faydası yoktur.”

“Ne demek istedin Setti? Ne seçimi? Hangi gün?”

Setti’nin yüzü yumuşadı ve kömür karası gözleri parladı.

“Hepimiz her zaman seçimler yaparız hayatım. Yol ayrımları, kavisler ve dönüşler olur. Bazen kâğıt üzerinde bir harita olmaz ama aslında önemli olan buradaki haritadır.” Elini kalbine götürdü, sonra uzanıp Safiye’yi kucakladı. “Bizim için önemli olan tek şey ışığın yolunu seçmek.”

Safiye, Setti’nin ne demek istediğini tam olarak anlamamıştı ama yine de ona sarıldı ve sıcaklığını içine çekti. *Yemma*,* Setti’ye bilmece gibi konuşmayı bırakmasını söyleyip duruyordu ama Safiye’nin umurunda değildi.

* Arapçada anne anlamına gelir. (Ç. N.)

Setti, buklelerinden birini Safiye’nin kulağının arkasına sıkıştırıp ona yarım ay şeklindeki portakal dilimini uzattı. Sonra da kendi ağzına bir tane attı. Safiye meyveyi ısırduğunda meyvenin hafif mayhoş tatlılığı ağzının içine yayıldı. “Dünkünden daha tatlı, değil mi?”

Setti başıyla onaylayıp başka bir dilimi ışığa tutarak içinde çekirdek olup olmadığını kontrol etti, sonra da Safiye’ye uzattı. “Ah evet, bunun tadı tıpkı bir Endülüs gün doğumuna benziyor. Sevgiyle toplandığını gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.”

Safiye kıkırdayıp bir an için gözlerini kapatarak İspanya’nın güneyindeki yeşil tepelerin üzerinden süzülen altın rengi ışığı hayal etti. Setti onlu yaşlarındayken ailesiyle birlikte Cezayir’den oraya göçmüştü ve orayı çok özliyordu. Cezayir’deyken Safiye’nin büyük dedesi ve ninesi geniş meyve bahçelerini ekip biçiyordu, Setti’nin babası Endülüs’e taşınırken taze portakal, limon ve kiraz fidanlarını da yanında götürmüştü. Bu fidanlar bereketli topraklarda kök salmış ve böylece Setti’nin evinin bahçesi, parlayan değerli taşlar gibi tatlı meyveler veren ağaçlarla gölgelenmişti. Setti bazen ağaçlardan kardeşleriymiş gibi bahsederdi. Tıpkı onun gibi ağaçlar da köklerinden sökülmüş ve yeni topraklara dikilmişti.

Safiye kendini bildi bileli Setti portakallara takıntılıydı ve Paris’in soğuk ikliminde hiç narenciye ağacı olmadığından yakınırdı. Yemek yemeden kolayca yaşayabilir ama hiçbir günü

lezzetli bir portakal olmadan geçirmezdi. Kabuk soyma işleminin tadını çıkarır, soyduğu kabukların kokusunu içine çeker ve o kabukları yağla karıştırıp cildine sürerdi.

Yemma, Setti'nin damarlarında kan yerine portakal suyu dolaşüyor diye şaka yapar, Baba da Setti'nin onsuz yaşayabileceğini ama meyvemiz yaşayamayacağını söyleyerek ona takılırdı. İsteddiği zaman bir yerlerden portakal çıkarabiliyordu sanki, uzun elbiselerinin derin ceplerinde her zaman bir ya da iki tane portakal bulunurdu. Safiye geçenlerde gaz maskesi çantasında üç tane görmüştü. Setti portakalın tadına bakarak nerede yetiştirildiğini anlayabildiğini iddia ederdi ve her zaman tatlı ile acının dengesi, asit ve şeker oranı hakkında bir yorum yapmaya hazırdı.

Safiye sık sık Setti'nin o çok değer verdiği portakallarının, hayatında sevdiği ve kaybettiği her şeyi barındırdığını düşünürdü. Ailesini, eve dair anılarını, hatta kocasını. Milyonlarca an, binlerce duygu, ısırdığınızda ağızda dağılıveren bu etli meyvenin içinde toplanmıştı. Belki de bu yüzden Setti onların içinde kimsenin tadamadığı şeyleri tadabiliyordu.

“Bir tane daha!” Setti ikinci bir portakal dilimini Safiye'nin eline tutuşturdu. Setti yıllarca portakal çekirdeklerini biriktirip camide büyötmeye çalışmış ama bir türlü başaramamıştı. Birkaç kez tohumlar filizlenip büyümüşü ama küçük kalmışlar ve hiçbir zaman meyve vermeye yaklaşamamışlardı. Setti yine de vazgeçmemişti ve çekirdek biriktirmek onun için mis koku-

lu kabuğunu yoğurda rendelemek ya da dumanı tüten posasını marmelada karıştırmak gibi alışkanlık hâline gelmişti.

“SAFİYE! Nerede bu kız? Allah’ım, neden bana böyle iş-kence ediyor!”

Avluya ondan önce varan Yemma’nın sesi tiz, hatta telaşlıydı. Safiye tam annesi görüldüğü sırada ayağa fırladı ama neyse ki Setti imdadına yetişti.

“Sara, benim yanımda, merak etme, gayet iyi! Saçını düzeltiyordum.”

“Ah şükürler olsun, şükürler olsun.” Yemma da Safiye de rahat bir nefes aldılar. “Hâlâ eve gelmedin sandım. Safiye, hadi yukarı gel, yemekten önce yıkanıp üstünü değiştirmen lazım. Salatayı hazırlarken bana yardım edebilirsin. Ammo* Kader akşam yemeğine gelecek.”

Safiye’nin gözleri, babasının en yakın arkadaşının o akşam onları ziyaret edeceğinden bahsedilince parladı. Aslında amcası değildi ama ona saygı göstergesi olarak Ammo diyordu. Safiye onun arkadaşlığını çok severdi. Her zaman Safiye’yle ilgilenir ve ona en güzel hikâyeleri anlatırdı. Safiye yemekte Amazon ormanları hakkında keşfettiklerinden bahsedebileceğini umuyordu.

Annesinin peşinden avludan çıkıp evlerine doğru merdivenleri tırmanırken, ellerini bir hafta önce yapımına yardım ettiği kâğıttan ay ve yıldız süslerinin üzerinde gezdirdi. Komşuları Ayah ve Hafsa’nın kestiği şekillerin üzerine altın yaldız

* Arapçada amca anlamına gelir. (Ç. N.)

yapıştırarak parlamalarını sağlamıştı. Süsleri tül kurdeleye dizip bayram için evlerinin dışına asmışlardı. Üç günlük bayram birkaç gün önce sona ermişti ama Safiye havadaki kutlama coşkusunu hâlâ hissediyordu. Aldığı bir yığın hediye yatağının yanında duruyordu; ailesinden gelen kocaman bir büyüteç ve Setti'den gelen minik altın küpeler en sevdikleri arasındaydı.

Medresedeki çocuklar büyük mescidin salonunda bir parti vermiş, yumuşak yeşil halıların üzerinde oyunlar oynamış ve gül şuruplu pastalar yemişlerdi. Safiye, küçük yaramaz kız kardeşinin bir şey aşırmadığından emin olmak için hediye yığınının hızla kontrol etti. Fatma her zaman Safiye'nin eşyalarını alıp karyolasının altına saklamak için etrafta dolanırdı. Bugün de anlaşılan Safiye'nin bir parti oyununda kazandığı zıplayan topları seçmişti. Safiye, Fatma yattıktan sonra onları geri almayı aklının bir köşesine yazdı.

Yemma domatesli kuzu yahnisini karıştırırken kimyon ve nane kokuları küçük mutfakı doldurmuştu. Safiye salata için maydanoz demetlerini, kırmızıbiberleri ve limon dilimlerini doğradıktan sonra büyük çizgili hasırı akşam yemeğini yiyecekleri oturma odasının zeminine serdi. Hasırın kenarlarındaki turuncu püskülleri düzeltti. Ammo Kader babasıyla birlikte geldiğinde Safiye karmaşık desenli tabakları ve sürahileri yerleştirmeyi neredeyse bitirmişti.

İkisine de sarılmak için yanlarına gittiğinde babasında hemen bir gerginlik hissetti. Belki de iş yerinde stresli bir gün